

Radni materijal za učenike 2.1

Pojam dileme

Što je dilema?

Dilema je situacija u kojoj smo suočeni s dvije opcije, a moramo donijeti odluku. Svaka od njih ima posljedice koje ne želimo, ili koje ne možemo opravdati zbog važnih razloga, kao na primjer:

- moralne ili vjerske obveze;
- očekivanja drugih (kako drugi očekuju da se ponašamo, npr. učitelji, učenici, braća, prijatelji ili predsjednici);
- zakonske odredbe (prava i dužnosti);
- poštivanje ljudskih prava;
- osobne veze s obitelji i prijateljima;
- finansijski razlozi (nužnost da štedimo novac, mogućnost da ostvarimo zaradu);
- praktični razlozi (potpora ili sprječavanje rješavanja teškog problema).

Kod dileme smo suočeni sa sukobom između načela ili ciljeva koji su nam jednako važni. Dileme se događaju u svakodnevnom životu, ali i politici. Političko odlučivanje se vrlo često mora baviti dilemama i svaka odluka ima dalekosežne posljedice. Stoga dilemu moramo rješavati definiranjem prioriteta – opredjeljivanjem za jedan cilj, istovremeno kršeći drugi. U nekim slučajevima je moguće napraviti kompromis.

Primjeri

Lenino obećanje

Lena ima osam godina. Obožava se penjati na stabla i najbolja je penjačica u susjedstvu. Jednog dana pada sa stabla, ali ostaje neozljeđena. Njen otac je video nezgodu i jako je zabrinut. Moli Lenu da mu obeća da se više nikada neće penjati. Lena obećaje i pruža ocu ruku da potvrdi obećanje.

Istog poslijepodneva nalazi se s prijateljicama. Paula, njen najbolja prijateljica, tako je zabrinuta. Njena mala maca se popela visoko na stablo i boji se sīći. Nešto treba odmah učiniti, prije nego što maca padne sa stabla. Sva djeca znaju da je Lena najbolja penjačica, pa je Paula moli da joj spasi macu.

Međutim, Lena pamti obećanje koje je dala ocu. Što da radi?

Zatvorenikova dilema

Dva osumnjičenika je uhitila policija. Nema dovoljno dokaza za osudu, pa pošto su ih razdvojili, odlaze k jednom i drugom da im ponude istu stvar. Ako jedan svjedoči u korist tužiteljstva protiv onog drugog (izda ga), a drugi i dalje šuti (surađuje), izdajnik biva oslobođen, a šutljivi suučesnik dobiva zatvorsku kaznu u trajanju od 10 godina. Ako obojica nastave šutjeti, obojicu osuđuju na samo šest mjeseci zatvorske kazne za blažu optužbu. Ako se međusobno izdaju, svaki od njih dobiva petogodišnju zatvorsku kaznu. Svaki zatvorenik mora izabrati da li da izda drugog, ili nastavi šutjeti. Svakog od njih su uvjerili da drugi neće znati za izdaju prije okončanja istrage. Kako bi zatvorenici trebali postupiti?

(Izvor: http://en.wikipedia.org/wiki/Prisoner's_dilemma)